

Az új vasut.

Az új vasutról a kolozsvári „Kelet” következő figyelemre méltó sorokat közli:

Az általános tetsződés közepette, mely közgazdasági életünket végrómással fenyegeti, alig-alig emelkedik ki időnkint egy-egy jelenség, melyet bár a javulás előpostájának tekinthetünk. Az általános válság lidércznyomása még mind fogtatja a gazdasági életet minden ágát: östermelesűn a szakadatlan rossz termésék miatt alig jutalmazza meg a rá fordított munkát; iparunk a szabaddossági terjedő szabadság, a külföldi óriási tőkének és munkaerejének versenyé és saját hátramaradottságunk mellett naponkint vesztő a tért a nyugati és osztrák importtal szemben; kereskedelmünk, ezek után természetesen, csakis behozatalra szorítkozva, millió meg millió forintnyi értékűt fosztja meg mindnyájunk zsebeit. A vállalkozási szellem lehanyatlott, a kibén volna még egy kis bátorság, annak nincs tőkéje s nincs hitelé; a ki pedig mindezzel a kettővel rendelkezik: az inkább az általános zszora-kamatra dolgozó pénzintézetek és takarékpénztárak pénzkészletét gyarapítja, ez meg viszont az inproductív hitelben tud elhelyezkedni.

Egyszóval: mindenféle üzleti pangás, gazdasági hanyatlás. A consumatio is már csak épen a legnékülözhetetlenebbre szorítkozik; s így természetesen a productio is napról napra súlyed, némely cikkekben plane teljesen szünetel.

Bizony szomorú állapotok! A gondolkodó fej megdöbbenéssel gondol a jövőre, mely egy olyan, óriási krisist látszik méhében rejtgetni mely már közel áll az általános chaoszhoz, sőt a létkérdéshez!

S legnagyobb baj e szomorú helyzet közepette, hogy az emberek elvesztették hitüket és bizalmukat nemcsak egymás, de még önmaguk iránt is. Mintha valami kikerülhetetlen végzet sulya alatt görnyednénk: annyira levert mindnyájunkat az apathia, az önbizalmatlanság, a reménytelenség.

Epen ilyen nagy baj, hogy mindenki panacéat keres, egy gyógyszerzt akar feltalálni, mely az ezernyi ezer bajokat mind képes legyen orvosolni. Pedig kétségtelen, hogy a számtalan sok baj ellen minden irányban és minden téren csak a bajok különféle természetéhez alkalmazott eszközökkel és módokkal léphetünk föl sikeresen.

Egy ilyen sikeres eszköz: forgalmi eszközeink hiányának pótlása, új forgalmi utak és eszközök teremtése.

Nálunk mindig tulságokban csaponganak az emberek.

Volt idő, pár évvel ezelőtt, mikor mindenféle építettük a vasutakat: állam és társulatok. Más forgalmi eszközöket azonban csaknem teljesen elhanyagoltunk.

Egyszerre arra ébredtünk, hogy a vasutépítésben igen rohamosan haladtunk. Tehát megállapodtunk s azóta meg sem mozdulunk, mintha minden bajjainknak kulforrása csak a vasutban volna. Elfeleltük, hogy ha e téren igen rohamosan indulunk meg: a bajt még tetézzük, ha az ellenkező tulságba esünk. Hogy igazán kárba vessz minden beruházásunk, ha meglévő vasut hálózatunkat nem igyekszünk rendre-rende kiegészíteni.

Legecclatásabb példa erre az államvasutak keleti vonala.

Ebben úgy, a hogy most áll, egy óriási holt-töke hever paragon; se államnak, se társadalomnak nincs beöle haszna. Két kis szárnyonalat kivéve, áthalad az erdélyi részekben, miközben a mezőcségy nagyobb részét, valamint a még teljesen kiaknázatlan Székelyföldet alig érinti, nem is számít-

váogatott, részben mesterséges virágot rak a nagyságos asszony lábaihoz. Az urnó kiválaszt egy nagy csokrot s öröm sugárzik arczáról midőn a csokor szalagján ezt olvastá: „Szívemet és életemet.” A koszorút egy jó barát küldte s virágyelvét a nagyságos asszony úgy érti, mint ma a török odalisk. A vásár után a virágárus leány 200 sester-tünk kap.

Ekkor jut észébe a nagyságos asszonynak, hogy egyik szolgálonőn ferdén tartotta a tükröt a miért büntetés érdemel. Tüstént kiveszi fejkéből a drágaköves hajtűt, a leányt maga elé térdelteti, másik két leánnyal leszoritattja karját s kedvtelés-sel rajzol túsúrássokkal a szerencsétlen leány vállaira egy-egy koszorút.

Most a reggellit hozza be két fiatal rabszolga, ezüst edények mellett egy főzkészüléket, pompás fűgét csinos kosárkában, tányérokat afrikai citromfából és egy kis korsó bort. Egyidejűleg belép az öreg görög házbölcs is, a ki nem hiányozhatott az előkelelő római házból. Elbeszéli a legújabb híreket, új könyvtekeréseket hoz olvasni urnöb számára. Mielőtt az urnó ruhát felölténé, számár tejjel lemossa ujjait s letörli a felszolgáló fiuk fűtveit. A samártej akkora szerepet vitt a római nőknél, hogy pl. Poppea Sabina, Nero császár neje minden reggel harmincz kanczasmár tejében fűrdött. — Most előhózzák a pompás fehér tunikát, melynek mellő része bíbor, át van szőve aranyszálakkal, ellepve gyöngyfűzérrel. Följeje pompás fehér köpeny jön müvészies redőbe szedve, végre a gyöngy-nyakéket tessik föl s a karkötőkkel és gyűrűkkel be van fejezve az öltözködés. Minthogy Róma falai közt kocsikázni, kivéve a diadalmen-

va a szomszédos Szilagyország és Mármarost, melyek szintén bevonások e vonal hálózatába, hogy az valóban szolgálatot tehessen Kelet Magyarországra eme tekintélyes részeinek.

Itt tehát, habár lassan lassan, de tenni kell; a hálózatot ki kell fejleszteni.

Ez a meggyőződés hozta létre a szamosvölgyi vasut eszméjét; s ugyanez indított meg most egy üdvös mozgalmat a déli Székelyföldön és a Barczaságon.

E mozgalomtól mi a legüdvösebb eredményt várjuk s teljes sikert kívánunk neki.

Volt székely huszárok! alapítsunk takarékpénztárt!

„Akarat által sokat tehet az ember
Akarat által mindent tehetnek az emberek”
Vajda P.

Számta anszor meg volt már vitatva, hogy pedig különböző irányban, hogy a lópát — fourage alap — fel ne osztassák; egyik része egyenesen üzleti célra akarta adni, míg a másik egyszerűen iskolai czélokra szánta, tekintet nélkül arra, hogy az által a különböző vallásfelekezeti székely atyafiak vallásérzete lenne mélyen sértve; szóval legfőbbnyire olyanok terveltek, a kiknek semmi hozzászólásuk nem volt; nem volt azért, mert ők nem érdekeltek, mert a lóbeszerzési, lópát — fourage — alap tisztán egyes családok kizárólagos vagyona; s fájdalom, épen ez utóbbiak legkevésbé szölköttek. Most, midőn isten kegyelméből és ő felsége legkegyelmesebb urunk ap, királyunk akaratából visszakapjuk ezen jogosan minket, volt székely huszárokhoz illő százezer forintot meghaladó pénzvagyont: eljöttnek látom az időt még egyszer hozzátok, kedves testvéreim, volt székely huszárcsaládok, szólni.

Mint mondam, az alap ki van utalva, de még nincs szétosztva, s ép azért — azt hiszem — ma két esetre vagyunk jogosultak:

1-szor mint saját vagyonunkat egyik a másiká közt felosztani; vagy

2-szor az alapotkét hagyni és „v o l t h u s z á r o k t a k a r é k p é n z t á r a t” név alatt egy oly pénztárt alapítani, mely maradóknak legyen; így is családönként az osztályt megtevén, az egész összeget takarékpénztárilag mint alapot kezelni. Lássuk röviden most már, melyik üdvösebb.

Ha az elsőt cselekedjük és rögtön készpénzű felosztjuk az alapot, mit nyertünk vele? azt, hogy két huszonnégy óra alatt ezen tekintélyes összeg nagyrésze az uszorosok kezébe kerül és még hire-havra sem lesz meg többé; nevünk elporlódik a feledékenység világába, mert nem sokat használtunk sem a jelennek, sem a jövőnek; azonban értelmünk hiányáról a legszégebb bizonyítványt adnók. — Nem hiszem, hogy lenne egyetlen egy székely atyafi is, ki magáról ily szegénységi bizonyítványt szeretne kiálltatni.

Térjünk most már a másodikra, tudnillik a takarékpénztár alapítására.

Nincs halandó e világban, a ki ennek előnyeit eltagadni képes lenne; egy általunk magunk közt alapított takarékpénztár üdvös volta elvitáztatlan; mert a midőn egyfelől egymás közt mérsékelt kamattal mellett kölcsönhöz juthatunk; másfelől egyes családok részvényei igen tisztességes osztalékok nyernének évenként, és azt hiszem, hogy mindenki csak előnyére, hasznára szolgálhat egy új, tisztességes jövedelmi forrás; míg másfelől jótékony czélokra való adakozásra mód is nyujtva lenne a nélkül, hogy egyesek joga, vagy

teket és vallásos processiókat, a törvény tiltotta: hordszékben szokták az előkelő nők magukat megsétáltatni. Ilyenkor kiseretük egész karavánból állott, melynek fénye minden képzelmet felülmúl. Felemeltésre méltónak találom itt, hogy a jelenleg divatozó bilincs-karperecek fémgombja, a római nőktől ered, a kik egyik kezükben üveg, a másikban borostyánkő golyót szoktak hordozni, hogy kezeik kellemesen hidegek legyenek. A honnülést, kivált utóbbi időkben a legunalmasabb idősvesztegetésnek tartották épen úgy, mint sokan most is. Ezen divat különben nem volt valami különlegesség, régebben is üzték azt, a miről tanuságot tesz a biblia, melyben Márk szerint Mária napfelkelte után ment az idvezítő sirjához, János szerint pedig még az előtt; annyi mindenesetre áll, hogy korán indult el hazulról.

Az északi népeknél az égáji viszonyok s a délibb fényűzéstől való elzárkózottság idézték elő, hogy sokkal egyszerűbben öltözködtek.

Legtöbb figyelmet fordítottak a haj gondozására, melyet csomóba kötve szabadon hagyták a vállakra vonolni. Lenből készült ujjatlan ruha és állatbőr köpenyeg volt kedvetben az egész öltözk. Az angolászoknál és dánoknál a leányok egészen szabadon viselték a hajat hosszú fűrtökben a melyeket csak férjhez menetelük után rövidítették meg. A hajnak rövidre való levágása nagy szegény s későbbben is a legsúlyosabb egyházi büntetések egyike volt idők multával az egyszerű viseletek helyébe a frank vagy francia divat lépett.

Folytatása következik

egy-egy családok tulajdon a sértve lenne. Minden családnak saját részvényéhez teljes rendelkezési joga van, mert az által, hogy takarékpénztárilag kezelteit az ő részét, a pénz az övé és családjáé maradó örökkel — nem állhatván senkinek hatalmában valakit tulajdonától megfosztani; de ellenben az egyes családoknak mindig szabad kéz nyujtást részvényeiknek készpénzen történő eladhatása és a tulajdonjog másra átforgathatására. Mint mondam, nem találom elég hangos szavakat utóbbi mellett felhozni, mivel oly annyira számtalanok azon érvelések, melyek mellette szólnak és a melyek a takarékpénztár üdvösségét, jótékony hatását bizonyítják, hogy az ellen érvelni nem hiszem, hogy akadna egyetlen egy családtag is.

Megengedem azt azonban, hogy lesznek ma is, mint régebben voltak álpófótták, kik ezen jótékony intézmény ellen szót emelnek; de nem kell az ilyenekre hallgatni, mert az ilyenek rendszeren saját hasznukat keresik, azért, hogy egyéseket, legtöbbször a szegényebbetek kizsákmányolják, a népet tönkret tegyék; olcsó hazafiságuk leple alatt pedig egyedüli önhaszonlesésük a főrugó.

A volt székely huszárcsaládok takarékpénztára megalapítása alkalmából a magunk emberét tennők meg elnöknek, igazgatónak, pénztárnoknak stb., szóval minden egyes tag a magunk emberből telnek ki, és ez által is egy igen tisztességes keretforráshoz jutnánk rendre-rende, mely kereset által mezei gazdaságunkat, iparunkat emelnők s a tisztességes vagyon-szerzéshez alkalom, tér nyitatték, társadalmi életünk pedig lendületet venne; utódainkról gondoskodván, jótékony segélyezés által, fainknak a tanulatháza segélyt nyujtani képesek lennénk; áldva emlékeznék meg egykoron az ivadékok, mert minden bizonyára ennek üdvös és jótékony hatása elmaradni nem fogna.

Társadalmi életünknek utóbbi irányban még sok tenni valója van. Öseink, midőn a véres kardot szétthordák, a haza védelmére bátran összesereglettek és e mellett még sem feledkeztek meg soha jótékony czélokra való adakozásról; nemde nem ez ügy is egy hasonló gondos előrelátás, szóval a fourage alap megteremtése előreszámítás eredménye volt? Fegyedül magára ezen indok is elég lenne a takarékpénztár megalapítására, de főleg ily irányu működésünk hasznos volta elmaradhatlan.

Nem hagyhatom még azon szomorú tény felémeltés nélkül, miszerint általánoson rólunk, székely családokról azt mondják, hogy kihalt beölkünk az előtörökviszérzete, — ok nélkül minden szó, mert pusztában elhangzó szó lenne. Sajnálám, ha idáig jutottunk volna, mert az ilyen indolenciának tespedésbejutás, halál lenne vége. Ha magunkról azt elhiteltjük, hogy mi nem vagyunk életrevalók, valójában a legszomorubb bizonyítéka lenne helyzetünknek. Nem, én meg vagyok győződve, hogy ilyen vad minket nem illehet; nem, azért, mert meg fogjuk mutatni egy a jelennek, valamint a jövőnek, hogy élünk. Jelszavunk legyen a takarékoskossá, és ez alkalommal alapítsuk meg a „v o l t s z é k e l y h u s z á r c s a l á d o k t a k a r é k p é n z t á r a t”, még pedig Sepsi-Szentgyörgyön, hogy az által czáföljük meg a minduntalan ellenünk szört igaztalan vádakot.

Jelszavunk legyen tehát minden áron takarékpénztár! mert mint a választott jelmondat szerint is feltevéim: „Akarat által sokat tehet az ember, akarat által pedig mindent tehetnek az emberek.”

Kolozsvártt, 1879. november 11 én.

Kilyéni Czako József,
volt székely huszár.

Volt székely huszár, Czako József urnak Kolozsvártt.

Midőn a folyó hó 13 ról hozzám intézett soraiban előrebocsátotta volna, hogy ön a volt székely huszároknak visszaadott lóbeszerzési — fourage — pénzalapnak a tulajdonos családok, egyesek közti készpénzbeli felosztását nem helyesli, hanem e helyett ezen alapnak épentartása, illetve felhasználása mellett egy takarékpénztár létesítésére vélné a tulajdonos családokat felhívni: azt a kérdést teszi föl, hogy e tárgyban én mi véleményben vagyok?

Hogy már ezt a kérdést intézte hozzám egész őszinteséggel, elmondom nézetemet, véleményemet. Több, mint husz éve annak, hogy az ugynevezett fourage-ügyet nemcsak hogy kiváló figyelemmel kísértem, hanem mondhatnám, annak lebonyolításában tevékeny részt is vettem, a mennyiben mindig azt az álláspontot foglaltam el, hogy ez alap a volt székely huszárok kizárólagos tulajdonát képezi, az nekik szabad kizsákmányolás szerinti rendelkezési joggal visszaadandó.

Ez álláspontnak védelmében és érvényesítésében midőn több más barátaimmal tényleg eljár-tam, végre ki lett mondva, el lett határozva, hogy „ezen alap a volt székely huszárcsaládoknak visszaadatik s köztük — az egyesek közt — a mint ahhoz való illetékességüket, igényeiket érvényesítendik — felosztassák.”